Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
JULIANE KOKOTT,
predstavljeni 25. junija 2015 [1]

Zadeva C-404/14

Marie Matoušková, sodna pooblaščenka v zapuščinskem postopku(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,

ki ga je vložilo Nejvyšší soud České republiky (Češka republika))

„Uredba (ES) št. 2201/2003 — Pristojnost sodišča ter priznavanje in izvrševanje sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo — Področje stvarne uporabe — Dogovor o delitvi zapuščine med zakoncem zapustnice in njenimi po sodni skrbnici zastopanimi otroki — Pridržek sodne odobritve“

I – Uvod

1. V obravnavani zadevi bo Sodišče opredelilo področje stvarne uporabe tako imenovane Uredbe Bruselj IIa [2] za „postopke v zvezi s starševsko odgovornostjo“.

2. Načeloma spadajo ti postopki na področje uporabe Uredbe Bruselj IIa. Navedena uredba pa v skladu s členom 1(3)(f) ne velja za „truste ali dedovanje“.

3. Predložitveno sodišče želi izvedeti, ali pride v poštev izjema iz člena 1(3)(f), če je mladoletnim dedičem v zapuščinskem postopku postavljen skrbnik, ki v imenu mladoletnih dedičev sklene dogovor o delitvi zapuščine, ta dogovor pa naj bi bil nato sodno odobren.

4. Pri odgovoru na vprašanje za predhodno odločanje se Sodišču ponuja tudi priložnost razmejiti področje uporabe Uredbe Bruselj IIa in področje uporabe tako imenovane Uredbe o dedovanju [3].

II – **Pravni okvir**

5. Kot je navedeno v uvodnih izjavah 5 in 9, zajema Uredba Bruselj IIa „vse odločbe o starševski odgovornosti“ in se tako med drugim uporablja glede „postavitve in nalog osebe ali organa, zadolženega za otrokovo premoženje, zastopanje ali pomoč otroku, ter […] upravljanja, skrbi za ohranitev otrokovega premoženja in razpolaganja z njim. […]“

1 — Jezik izvirnika: nemščina.

2 — Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).

3 — Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL L 201, str. 107); glede njenega začetka veljave glej člen 84 Uredbe o dedovanju.

6. Člen 1 Uredbe Bruselj IIa ureja področje stvarne uporabe in določa:

„1. Ta uredba se uporablja ne glede na vrsto sodišča v civilnih zadevah, ki se nanašajo na:

[…]

(b) podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti.

2. Zadeve iz odstavka 1(b) lahko zlasti zadevajo:

[…]

(b) skrbništvo, rejništvo in podobne institute;

(c) določitev in naloge katere koli osebe ali telesa, ki so dolžni skrbeti za otrokovo osebnost ali premoženje, za zastopanje ali pomoč otroku;

[…]

(e) ukrepe za zaščito otroka v zvezi z upravljanjem, ohranjanjem njegovega premoženja ali razpolaganjem z njim.

3. Ta uredba se ne uporablja za:

[…]

(f) truste ali dedovanje;

[…]“.

7. Člen 2, točka 7, Uredbe Bruselj IIa določa, da pojem „‚starševska odgovornost‘ pomeni vse pravice in dolžnosti v zvezi z osebnostjo ali s premoženjem otroka, ki so fizični ali pravni osebi podeljene s sodno odločbo, po samem zakonu ali s pravno veljavnim dogovorom“. Pri tem je treba v skladu s členom 2, točka 8, te uredbe „osebo, ki ima starševsko odgovornost do otroka“ šteti za „nosilca starševske odgovornosti“.

III – **Postopek v glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje**

8. Maja 2009 je v Kraljevini Nizozemski umrla češka državljanka. Zapustila je zakonca in skupna mladoletna otroka (v nadaljevanju: dediči). Dediči so v trenutku smrti zapustnice prebivali na Nizozemskem.

9. Aprila 2010 je Městsky soud v Brně (mestno sodišče v Brnu) uvedlo zapuščinski postopek, za izvedbo katerega je bila zadolžena notarka Marie Matoušková kot sodna pooblaščenka za izvedbo posameznih faz postopka. Zaradi morebitnega navzkrižja interesov med dediči je mestno sodišče določilo „kolizijsko skrbnico“, ki je zastopala mladoletna otroka.

10. Julija 2011 so dediči sklenili dogovor o delitvi zapuščine, pri čemer je mladoletne otroke zastopala kolizijska skrbnica.

11. Avgusta 2012 je preživeli zakonec v zapuščinskem postopku kot novo dejstvo navedel, da je imela zapustnica v trenutku smrti bivališče v resnici v Kraljevini Nizozemski, in ne, kot se je štelo dotlej, v Češki republiki. Poleg tega je predložil tudi nizozemsko potrdilo o dedovanju z dne 14. marca 2011, ki je bilo izdano v zapuščinskem postopku na Nizozemskem.

12. Glede na to je bil julija 2011 sklenjeni dogovor o dedovanju spremenjen tako, da je ustrezal že izvedenemu zapuščinskemu postopku na Nizozemskem.

13. Sodna pooblaščenka je avgusta 2012 pri Městsky soud v Brně predlagala odobritev dogovora o dedovanju za mladoletna otroka.

14. Městsky soud v Brně predlogu sodne pooblaščenke ni ugodilo, ker sta mladoletnika dalj časa živela izven Češke republike, niti se ni želelo izreči za nepristojno ali zadevo predložiti Nejvyšší soud (vrhovno sodišče Češke Republike) zaradi določitve pristojnosti.

15. Sodna pooblaščenka se je zato 10. julija 2013 obrnila neposredno na Nejvyšší soud in predlagala, naj določi krajevno pristojno sodišče, ki bo odločilo o odobritvi dogovora o dedovanju.

16. Nejvyšší soud je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

Če se za veljavnost dogovora o dedovanju, ki ga je v imenu mladoletne osebe sklenil njen skrbnik, zahteva potrditev sodišča, ali je ta odločba s strani sodišča ukrep v smislu člena 1(1)(b) ali ukrep v smislu člena 1(3)(f) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000?

IV – **Pravna presoja**

17. S strani predložitvenega sodišča opisano dejansko stanje in potek postopka v državi članici puščata mnogo odprtih vprašanj, zato je treba najprej preizkusiti dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe.

A – *Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe*

18. Zgolj na podlagi navedb, ki jih je posredovalo predložitveno sodišče, si Sodišče ne more ustvariti celotne slike o predmetni zapuščinski zadevi. To velja še posebej za zapuščinski postopek na Nizozemskem, katerega potek je v bistvenem neznan.

19. Sodišče ni seznanjeno niti s tem, zakaj ni bil zapuščinski postopek uveden le v Češki republiki, ampak tudi na Nizozemskem, niti iz predloga za sprejetje predhodne odločbe ni razvidno, ali sta bila mladoletna otroka v postopku na Nizozemskem zastopana. Razen tega ostaja nedorečeno, ali nizozemsko potrdilo o dedovanju zadeva zgolj pravice očeta ali tudi otrok, odprto pa ostaja tudi vprašanje, zakaj je bilo po izvedbi nizozemskega zapuščinskega postopka sploh še potrebno nadaljnje ravnanje češke sodne pooblaščenke ali Městsky soud v Brně.

20. Ne glede na te nejasnosti pa je Sodišču na voljo zadosti navedb, da lahko odloči o vprašanju, ki ga je postavilo nacionalno sodišče.

21. Vprašanje za predhodno odločanje se namreč nanaša zgolj na to, ali spada predlagana sodna potrditev v zapuščinskem postopku v Češki republiki sklenjenega sporazuma o dedovanju na področje uporabe Uredbe Bruselj IIa in zato ne zadeva zapuščinskega postopka na Nizozemskem.

22. Predložitveno sodišče je relevanten zapuščinski postopek v Češki republiki obsežno opisalo, tako da je dejanski in pravni okvir predloga za sprejetje predhodne odločbe Sodišču dovolj jasen.

23. Vprašanja pravne veljavnosti spornih dogovorov sicer v zvezi s tem niso bila obravnavana, vendar lahko tudi ostanejo odprta. Predložitveno sodišče mora namreč v zadevnem delu postopka odločiti le o pristojnosti. Zato mora vedeti, ali lahko uporabi Uredbo Bruselj IIa ali ne.[4]

24. O pomembnosti vprašanja, ki je predmet predloga za sprejetje predhodne odločbe in ki je končno v presoji nacionalnega sodišča, zato ni dvomov.

25. Zoper dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe ne govori niti to, da predmet postopka v glavni stvari spada v okvir tako imenovane nepravdne sodne dejavnosti.

26. Nepravdni postopki, ki nimajo narave sojenja – kot je na primer ravnanje nacionalnega sodišča v vlogi upravnega organa[5] – načeloma sicer ne dajejo povoda za vložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe. Vendar pa je lahko predlog za sprejetje predhodne odločbe na nepravdnem področju kljub temu dopusten, če se v takem prvotno nepravdnem postopku predlogu ne ugodi in glede tega pride do spora.[6]

27. Prav iz tega je treba glede na negativno stališče Městsky soud v Brně izhajati, zato je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

B – *Vsebinska presoja vprašanja za predhodno odločanje*

28. Z vprašanjem za predhodno odločanje želi predložitveno sodišče v bistvenem izvedeti, ali je treba za potrditev v Češki republiki sklenjenega dogovora o dedovanju uporabiti Uredbo Bruselj IIa ali pa velja izključitev iz člena 1(3)(f) te uredbe, v skladu s katerim „dedovanje“ ne spada na področje uporabe navedene uredbe.

29. Ta določba na prvi pogled nasprotuje uporabi Uredbe Bruselj IIa za postopek v glavni stvari.

30. To velja še toliko bolj, ker je iz področja uporabe Uredbe Bruselj IIa izključeno dedovanje predmet urejanja z Uredbo o dedovanju, ki bo – razen določenih izjem – urejala „*vse*[7] civilnopravne vidike dedovanja[8]“.

31. Uredbi sta zasnovani kot konceptualno komplementarni: Uredba Bruselj IIa naj ne bi bila, glede na to, da je dedovanje izključeno iz njenega področja uporabe, v koliziji z Uredbo o dedovanju. V nasprotni smeri velja, da tega, kar je izčrpno urejeno že z Uredbo Bruselj IIa, ni treba urejati z Uredbo o dedovanju.

32. Uredba o dedovanju sicer za postopek v glavni stvari v Češki republiki časovno gledano ni veljavna, vendar pa stvarno področje njene uporabe omogoča sklepanje, kolikšen obseg izključitve „dedovanja“ po Uredbi Bruselj IIa je imel v mislih zakonodajalec.

4 — Ali je predlagana sodna odobritev pravno gledano sploh potrebna in katero pravo je v zvezi s tem upoštevno, prav tako ni predmet predloga za sprejetje predhodne odločbe, v tej fazi postopka ni pomembno in zato Sodišču tega ni treba obravnavati.

5 — Tako npr. v sodbi Job Centre (C-111/94, EU:C:1995:340, točke od 9 do 11) glede odobritve statuta družbe zaradi registracije v okviru italijanske *giurisdizione volontaria*.

6 — Tako v zgoraj navedeni sodbi Job Centre, kjer je v točki 11 navedeno: „Zgolj če oseba, ki je po nacionalnem pravu upravičena predlagati odobritev, vloži pravno sredstvo zoper zavrnitev odobritve in s tem registracije, je mogoče sklepati, da sodišče, ki vodi postopek, opravlja […] sodno dejavnost, ki je usmerjena v razveljavitev pravnega akta, ki posega v pravico predlagatelja.“

7 — Moj poudarek.

8 — Deveta uvodna izjava Uredbe o dedovanju.

33. Kar zadeva sporni sporazum o dedovanju, sklenjen v Češki republiki, velja najprej izpostaviti, da pri tem ne gre za dedno pogodbo v smislu Uredbe o dedovanju.

34. Po členu 3(1)(b) Uredbe o dedovanju namreč dedna pogodba pomeni „dogovor, […] ki […] podeljuje, spreminja ali odvzema pravice ene ali več oseb, ki so stranke dogovora, do bodoče zapuščine ali bodočih zapuščin“. V zapuščinskem postopku v Češki republiki pa ne gre za *bodočo* zapuščino, temveč za izvedbo postopka glede *že obstoječe* zapuščine v smeri pogodbenega dogovora dedičev.

35. Vendar pa Uredba o dedovanju v skladu s členom 23 ne ureja le dedne pogodbe, temveč „celotno dedovanje“, vključno z „delitvijo zapuščine“.

36. Za tovrstno delitev zapuščine gre – kakor je videti – v spornem dogovoru, sklenjenem v Češki republiki. To na prvi pogled kaže v smeri, da bi treba tudi z njim povezani pridržek odobritve šteti za povezan z dedovanjem in da bi zato lahko bil izključen iz področja uporabe Uredbe Bruselj IIa, v skladu z njenim členom 1(3)(f).

37. Kljub temu pa se na podlagi dednopravne narave v Češki republiki sklenjenega dogovora ne sme prehitro in pavšalno sklepati, da Uredbe Bruselj IIa ni mogoče uporabiti.

38. Iz področja stvarne uporabe Uredbe o dedovanju sta namreč v skladu njenim členom 1(2)(b) izključeni „pravna ali poslovna sposobnost fizičnih oseb“ [9], torej prav tisti pravni področji, za kateri gre v postopku v glavni stvari, glede na to, da se obravnava skrbništvo nad mladoletnimi in sodna odobritev s strani njihovega zastopnika sklenjene pogodbe.

39. Vsebinske kolizije Uredbe Bruselj IIa s področjem uporabe Uredbe o dedovanju se torej ni treba bati, prav nasprotno: kolikor gre za pravno ali poslovno sposobnost fizičnih oseb, obstaja celo nujnost zapolniti pravno praznino, ki se odpira na področju uporabe Uredbe o dedovanju.

40. Za njeno zapolnitev je mogoče uporabiti Uredbo Bruselj IIa. Z njeno pomočjo se lahko predmet postopka v glavni stvari – ob restriktivni razlagi izključitve „dedovanja“ po členu 1(3)(f) – privede do pravu Unije lastnega, komplementarnega in zaključenega sistema pravil.

41. Da se pravna in poslovna sposobnost in z njima povezana vprašanja zastopanja načeloma presojajo samostojno in se ne štejejo za nesamostojna predhodna vprašanja vsakokrat spornih pravnih poslov, je Sodišče sicer že potrdilo v zadevi Schneider [10]. V slednji je šlo prav tako za težave na nepravdnem področju, ki pa so se pojavile v zvezi z Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah [11].

42. V tej zadevi je „državljan [države članice] z omejeno poslovno sposobnostjo“ pred sodiščem druge države članice sprožil nepravdni postopek in zaprosil za odobritev odsvojitve njemu lastnega deleža nepremičnine, ki je na področju te druge države članice.

43. Sodišče v državi članici, v kateri je nepremičnina, ki je v zadevi odločalo, je dvomilo o svoji pristojnosti za vodenje nepravdnega postopka, čeprav so po členu 22, točka 1, Uredbe Bruselj I za tožbe, predmet katerih so stvarne pravice na nepremičninah, pristojna sodišča držav članic, v katerih je nepremičnina.

9 — Ta izključitev velja „brez poseganja v člena 23(2)(c) in 26“. Določbi pa v predmetni zadevi nista relevantni: člen 23 se nanaša na dedno sposobnost, člen 26 pa ureja med drugim „dopustnost zastopanja pri razpolaganju za primer smrti“.

10 — Sodba Schneider (C-386/12, EU:C:2013:633).

11 — UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42, v nadaljevanju: Uredba Bruselj I.

44. Sodišče je odločilo, da se Uredba Bruselj I v primeru takega nepravdnega postopka *ne* uporabi. Zadeval naj bi namreč pravno in poslovno sposobnost ter zakonito zastopanje fizičnih oseb v smislu člena 1(2)(a) Uredbe št. 44/2001, ki so iz področja stvarne uporabe Uredbe Bruselj I izključeni. [12]

45. Temu ustrezno mora veljati tudi v predmetni zadevi glede Uredbe o dedovanju. Ker tudi ta uredba ne velja za pravno in poslovno sposobnost fizičnih oseb, ne nasprotuje uporabi Uredbe Bruselj IIa in restriktivni razlagi izključitve „dedovanja“ v smislu člena 1(3)(f).

46. Podobno je razvidno tudi iz pojasnjevalnega poročila Paula Lagarda [13] k Haaški konvenciji z dne 19. oktobra 1996 o pristojnosti, pravu, ki se uporabi, priznavanju, izvršitvi in sodelovanju na področju starševske odgovornosti in ukrepov za zaščito otrok (v nadaljevanju: KVO) [14].

47. To poročilo je mogoče v okviru zgodovinske in sistematične razlage Uredbe Bruselj IIa upoštevati kot podlago za razlago ustreznih določb te uredbe. Določbe navedene uredbe v zvezi s pravico do varstva in vzgoje namreč temeljijo na pripravljalnih delih h KVO in jim v veliki meri ustrezajo. Določbe navedene uredbe in ustrezne določbe Haaške konvencije bi morale biti tudi zato razložene po možnosti enako, da se preprečijo različne rešitve glede na to, ali se primer nanaša na drugo državo članico ali na tretjo državo. [15]

48. Glede izključitve „dedovanja“ iz člena 4(f) KVO, ki ustreza Uredbi Bruselj IIa, je v poročilu Legarde najprej pojasnjeno, da je dedovanje načeloma izključeno iz konvencije. Vendar pa v primeru, „da dedno pravo predvideva sodelovanje zakonitega zastopnika otroka, [poročilo ne izključuje,] da se ga določi v skladu s konvencijo“, in s tem podpira restriktivno razlago za dedovanje predvidene izključitve.

49. Ustrezno bi moralo veljati – glede na to, da ni nasprotujočih preudarkov z vidika prava Unije, kot je to navedeno v točki 37 in naslednjih – tudi za razlago Uredbe Bruselj IIa in izključitev dedovanja za obravnavano odobritev sporazuma o dedovanju ne bi smela veljati.

50. V postopku v glavni stvari predlagano odobritev – in določitev zanjo pristojnega sodišča – je treba po vsem navedenem šteti za civilno zadevo, katere predmet je „podelitev, izvrševanje [oz.] prenos […] starševske odgovornosti“ v smislu členov 1(1)(b) in 2, točka 7, Uredbe Bruselj IIa.

V – **Predlog**

51. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanje za predhodno odločanje odgovori tako:

Sodna potrditev dogovora o delitvi dediščine, ki jo je v imenu mladoletne osebe sklenil njen skrbnik, spada pod člen 1(1)(b), in ne pod člen (1)(3)(f) Uredbe (ES) št. 2201/2003.

12 — Sodba Schneider (C-386/12, EU:C:2013:633, točka 31).

13 — V nadaljevanju: poročilo Legarde, različica v nemščini je dostopna na http://www.hcch.net/upload/expl34d.pdf.

14 — Dostopna tudi v nemškem prevodu na domači strani Haaške konference: http://hcch.e-vision.nl/upload/text34d.pdf.

15 — Glej moje stališče v zadevi Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, točka 17).